

แนวทางการดำเนินคดียาเสพติดของพนักงานฝ่ายปกครอง : วิธีการได้มาซึ่งผู้กระทำความผิดจากการตรวจหรือทดสอบหาสารเสพติดในร่างกาย

บทคัดย่อ

การป้องกันและปราบปรามปัญหาเสพติดในพื้นที่ซึ่งถือเป็นภารกิจหลักที่สำคัญประการหนึ่งของฝ่ายปกครอง ในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลลงสู่การปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม แต่ถึงจะมีการปราบปรามยาเสพติดมากขึ้นเท่าใด แต่ผลที่ได้กลับพบว่ามิมีจำนวนผู้เสพติดยาเพิ่มขึ้น ดังนั้น การแก้ไขปัญหายาเสพติดจึงไม่ใช่แต่เพียงวิธีในการปราบปรามอย่างเดียว แต่ต้องใช้หลักการป้องกันควบคู่ไปด้วย เพื่อช่วยให้ผู้ที่หลงผิดได้แก้ไขปรับปรุงฟื้นฟูสภาพจิตใจและร่างกายให้กลับมาเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ และอาจจะส่งผลต่อการแก้ปัญหายาเสพติดที่แพร่ระบาดได้อย่างยั่งยืน เสมือนเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดให้แก่ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศ สอดคล้องกับแนวคิดและหลักการทำงานของนายธนาคม จงจิระอธิบดีกรมการปกครอง ที่กล่าวว่า “...การทำงานในแต่ละครั้งอาจจะเปลี่ยนแปลงชีวิตของประชาชนคนหนึ่งให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยหน้าที่ของฝ่ายปกครอง คือ การทำให้ทุกข์ของประชาชนน้อยลงและสุขมากขึ้น...” ปัญหายาเสพติดในสังคมไทยเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนเป็นอย่างมาก ในการแก้ปัญหานี้อย่างยั่งยืนนั้น พนักงานฝ่ายปกครองในฐานะผู้บังคับใช้กฎหมายหรือผู้ปฏิบัติงานที่มีอำนาจตามบทบัญญัติ จำเป็นต้องมีความรู้ ทักษะ ความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่อย่างถูกต้อง ซึ่งเมื่อได้รับเรื่องร้องเรียน/ร้องทุกข์ดังกล่าวแล้ว ต้องสามารถนำหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการตรวจสอบหรือทดสอบว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดมียาเสพติดให้โทษอยู่ในร่างกายหรือไม่ เพื่อมาปฏิบัติตามขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนและบังคับใช้กฎหมายได้อย่างเคร่งครัด คือ ๑) การตรวจสอบแหล่งที่มา ๒) การสืบสวน ๓) การวางแผน ๔) การตรวจหรือทดสอบหาสารเสพติดในร่างกาย ๕) การดำเนินการตามกฎหมาย ทั้งนี้จะทำให้ประชาชนได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

คำสำคัญ: ยาเสพติด การตรวจหรือทดสอบหาสารเสพติดในอำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครอง

พนักงานฝ่ายปกครอง เป็นตำแหน่งที่มีโอกาสได้ทำหน้าที่ในการ**บำบัดทุกข์ บำรุงสุข**ให้กับประชาชนได้มากที่สุดตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งผูกยึดโยงกับอำนาจตามกฎหมายและข้อบังคับ เสมือนเป็นการใช้อำนาจผูกพัน (Mandatory Power) และอำนาจดุลพินิจ (Discretionary Power) ซึ่งเป็นอำนาจที่กฎหมายให้แก่ ฝ่ายปกครอง โดยบัญญัติไว้ล่วงหน้าว่าเมื่อมีข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนดไว้เกิดขึ้น จะต้องใช้อำนาจกระทำและกระทำการโดยมีเนื้อความตามที่กฎหมายกำหนดให้แก่ฝ่ายปกครองเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (เอกบุญ วงศ์สวัสดิ์กุล, ๒๕๖๒: ออนไลน์) เห็นได้จากการกำหนดอำนาจและหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามนัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๑๐), (๑๖) , (๑๗) มาตรา ๑๗ และมาตรา ๑๘ ฯลฯ ซึ่งเป็นอำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา ดังนั้นพนักงานฝ่ายปกครองจึงถือเป็นเจ้าพนักงานที่กฎหมายให้มีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน โดยเฉพาะเมื่อพนักงานฝ่ายปกครองปฏิบัติหน้าที่จับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายยาเสพติด นอกจากการให้ได้มาซึ่งผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ แล้ว ยังมีอำนาจตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องอีกหลายฉบับ เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗๘ ประกอบมาตรา ๘๐ มาตรา ๘๕ มาตรา ๙๒-๙๖ เป็นต้น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ มาตรา ๑๔ และระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการแต่งตั้ง การปฏิบัติหน้าที่และการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. พ.ศ. ๒๕๔๕ หมวด ๑ หมวด ๒ และ หมวด ๓ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๒๐ พระราชบัญญัติลักษณะ

ปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ มาตรา ๙๔ มาตรา ๙๕ และมาตรา ๑๐๒ พระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๘ พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕ และมาตรา ๒๗ พระราชบัญญัติกองอาสารักษาดินแดน พ.ศ. ๒๔๙๗ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๓๐ และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๕๙ ข้อ ๒ (๒) ซึ่งกฎหมายดังกล่าวข้างต้น อาจไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการตรวจหรือทดสอบว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดมีयाเสพติดให้โทษอยู่ในร่างกาย

จากการสำรวจหมู่บ้าน/ชุมชนทั่วประเทศ จำนวน ๘๒,๐๓๔ แห่ง พบหมู่บ้าน/ชุมชนที่มีปัญหายาเสพติด ๒๔,๒๗๐ แห่ง (ร้อยละ ๒๙.๕๘) เป็นหมู่บ้าน/ชุมชนที่มีปัญหายาเสพติดมาก ๔,๐๐๔ แห่ง (ร้อยละ ๔.๘๘) ปัญหาปานกลาง ๔,๗๕๔ แห่ง (ร้อยละ ๕.๗๙) และมีปัญหาน้อย ๑๕,๕๑๒ แห่ง (ร้อยละ ๑๘.๙๐) ประชากรที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ ๑๕-๒๔ ปี (ร้อยละ ๓๙) ซึ่งเป็นผู้มีงานทำ ถึงร้อยละ ๗๘ นั้น (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด [ป.ป.ส.], ๒๕๖๑: ๑-๔) ตามแผนยุทธศาสตร์กรมการปกครอง พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ในประเด็นยุทธศาสตร์การรักษาความสงบเรียบร้อยและอำนวยความเป็นธรรมให้สังคมสงบสุข มีเป้าประสงค์เพื่อใช้กลไกการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมของฝ่ายปกครองและประชาชนในพื้นที่ สร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อเอาชนะปัญหาเสพติดอย่างยั่งยืนทำให้ถือเป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่เป็นภารกิจสำคัญของพนักงานฝ่ายปกครอง ที่ได้จัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดขึ้นเพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ แผนงาน และตัวชี้วัด ตอบสนองนโยบายสำคัญของรัฐบาล เห็นได้จากปัจจัยที่กำหนดเป็นบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบสำคัญของจังหวัดและอำเภอ ดังนี้

๑. แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒ จำนวน ๘ ยุทธศาสตร์ ๓ แผนงาน

๒. โครงการเยาวชนอาสารักษาดินแดนต้านภัยยาเสพติด เพื่อฝึกอบรมและพัฒนาให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ภายใต้แนวคิดเปลี่ยนกลุ่มเสี่ยงให้เป็นพลัง และจัดหากิจกรรมเพื่อให้เกิดการรวมกลุ่ม/สร้างเครือข่ายร่วมต่อต้านยาเสพติดในพื้นที่

๓. โครงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด TO BE NUMBER ONE ในหมู่บ้านชุมชนอย่างน้อยตำบลละ ๑ แห่ง

๔. โครงการบริหารจัดการแบบบูรณาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยมีที่ทำการปกครองจังหวัด/อำเภอ เป็นหน่วยงานหลัก

๕. โครงการนำส่งผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาอย่างศูนย์คัดกรองเพื่อจำแนกความรุนแรงของการใช้ยาเสพติด และนำเข้าสู่กระบวนการบำบัดที่เหมาะสม เพื่อการฟื้นฟูอย่างมีประสิทธิภาพ

๖. โครงการจัดหาวัสดุตรวจสารเสพติดให้แก่ชุดเฉพาะกิจฝ่ายปกครองประจำ คอ.ปส.อ. สนับสนุนการตรวจสถานบริการ ตั้งจุดตรวจจุดสกัด จัดระเบียบสังคม ชนิดตรวจเมทแอมเฟตามีน เคตาซีน กัญชา

๗. โครงการขยายผลโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่เฉพาะ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการพึ่งพาตนเองและชุมชนให้เข้มแข็ง

๘. โครงการพัฒนาศักยภาพสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนด้านการปราบปรามยาเสพติด ให้มีทักษะในการสอบสวน จับกุมและปราบปรามยาเสพติด

๙. โครงการจัดระเบียบสังคมแบบบูรณาการป้องกันยาเสพติด ตามคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ ๒๒/๒๕๕๘

๑๐. โครงการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็งเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นการสำรวจจำแนกสถานะปัญหาเสพติด ตามกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งในหมู่บ้าน/ชุมชน และประเมินสภาพปัญหาเสพติดในพื้นที่ปีละ ๒ ครั้ง

ดังที่กล่าวมาข้างต้นว่า การแก้ไขปัญหาเสพติดในแต่ละพื้นที่ถือเป็นภารกิจสำคัญของฝ่ายปกครอง ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองจะต้องมีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในฐานะผู้บังคับใช้หรือผู้ปฏิบัติงานที่มีอำนาจ ตามบทบัญญัติของกฎหมาย เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการปฏิบัติและบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย โดยหลักการปฏิบัติของพนักงานฝ่ายปกครองเพื่อให้ได้มาซึ่งผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ส่วนมากอาจเริ่มมาจากการรับเรื่องร้องเรียน/ร้องทุกข์ ของประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อมหรือ ผ่านช่องทางอื่นๆ ที่รัฐจัดขึ้น เช่น ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด/อำเภอ โทรศัพท์ จดหมาย ฯลฯ การให้ข้อมูลแก่ผู้นำ ท้องที่และท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้พนักงานฝ่ายปกครองได้ดำเนินการเอาผู้กระทำความผิดมา ดำเนินคดี ซึ่งถือเป็นขั้นตอนในการปฏิบัติงานของพนักงานฝ่ายปกครอง โดยเริ่มจากการสืบสวนสอบสวน เพื่อให้ ได้มาซึ่งข้อมูลจากแหล่งข่าว พฤติการณ์ บุคคล และรูปแบบการกระทำความผิด อันอาจจะมาจากการตั้งจุด ตรวจจุดสกัด การเข้าตรวจค้น การสุ่มตรวจ การเรียกตรวจ หรือขอความร่วมมือ เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานและ หลักฐานที่สำคัญในการดำเนินคดี ทั้งนี้ ขั้นตอนหรือกระบวนการพิสูจน์ทราบที่สำคัญประการหนึ่งคงหนีไม่พ้น เรื่องการตรวจหรือทดสอบหาสารเสพติดในร่างกายบุคคลดังกล่าว ซึ่งในหลาย ๆ ครั้งเกิดคำถามขึ้นมากมาย เกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติงานของพนักงานฝ่ายปกครองว่าได้ดำเนินการถูกต้องเป็นไปตามระเบียบ กฎหมาย ข้อสั่งการและบทบาท ตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้อย่างถูกต้องหรือไม่ “จับตรวจได้ แต่จับอย่างถูกวิธีและ เคารพสิทธิของผู้นั้นหรือไม่”

ในปัจจุบันกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการแก้ไขปัญหาเสพติดมีอยู่ประมาณร้อยกว่าฉบับ ตั้งแต่ พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด ประกาศ ระเบียบ คำสั่ง แต่มีอยู่เพียง ๒ ฉบับ ที่ได้มอบอำนาจให้เจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงานรักษาความสงบเรียบร้อยมีอำนาจตรวจหรือทดสอบบุคคลเพื่อหาสารเสพติดในร่างกาย ได้แก่

๑. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ ซึ่งเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. ตำรวจยศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีขึ้นไป และพนักงานฝ่ายปกครองต้อง ตั้งแต่ระดับ ๓ และ

๒. พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย ประกอบด้วย พนักงาน ฝ่ายปกครองตั้งแต่ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ลงไปจนถึงปลัดอำเภอ ตำรวจยศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรี และพนักงาน เจ้าหน้าที่อื่นตั้งแต่พนักงานเจ้าหน้าที่ ระดับ ๓ จนถึงปลัดกระทรวงสาธารณสุข

โดยเท่าที่ผ่านมามบทบัญญัติของกฎหมายที่มอบอำนาจให้แก่ฝ่ายปกครองมีอำนาจในการแก้ไขปัญหยาเสพติดให้หมดไปนั้น ยังมิได้มีการกำหนดขั้นตอนปฏิบัติ กระบวนการหรือขอบเขตอำนาจไว้อย่างชัดเจน ในการดำเนินการเกี่ยวกับการได้มาซึ่งผู้กระทำความผิดจากการตรวจหรือทดสอบหาสารเสพติดในร่างกาย จนหลายครั้งก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติขึ้นได้

ต่อมากระทรวงสาธารณสุขมีประกาศคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการตรวจหรือทดสอบว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดมียาเสพติดให้โทษอยู่ในร่างกายหรือไม่ เพื่อให้ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษสามารถใช้อำนาจ ในการตรวจหรือทดสอบดังกล่าว ในกรณีจำเป็นและมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใด เสพยาเสพติดให้โทษ ซึ่งทำให้การแก้ไขปัญหายาเสพติดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยอาศัยอำนาจตามความ ในมาตรา ๑๓ (๗) และ มาตรา ๕๘/๑ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ ในกรณีจำเป็นและมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า มีบุคคล หรือกลุ่มบุคคลใดเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ ประเภท ๒ หรือประเภท ๕ อันเป็นความผิดตาม พระราชบัญญัตินี้ในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะ ให้พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือพนักงาน เจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ มีอำนาจตรวจ ทดสอบ หรือสั่งให้การตรวจหรือทดสอบว่าบุคคลหรือกลุ่ม บุคคลนั้นมียาเสพติดให้โทษดังกล่าวอยู่ในร่างกายหรือไม่ ซึ่งตามบทบัญญัตินี้ได้กำหนดให้ผู้มีหน้าที่ตรวจหรือ ทดสอบต้องปฏิบัติตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการฯ โดยประกาศของ กระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ ๑๘๔) พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ

หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ลงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ กำหนดให้บุคคลดังต่อไปนี้มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการตามมาตรา ๕๘/๑ ประกอบด้วย

๑. ผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ
๒. ข้าราชการตำรวจ นอกจากที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษไว้แล้ว ซึ่งมียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป
๓. ข้าราชการสังกัดกระทรวงมหาดไทย ซึ่งดำรงตำแหน่งต่อไปนี้

๓.๑ ส่วนกลาง (กระทรวงมหาดไทย)

- ๑) ปลัดกระทรวงมหาดไทย
- ๒) รองปลัดกระทรวงมหาดไทย
- ๓) ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย
- ๔) ผู้ช่วยปลัดกระทรวงมหาดไทย

ส่วนกลาง (กรมการปกครอง)

- ๑) อธิบดีกรมการปกครอง
- ๒) รองอธิบดีกรมการปกครอง
- ๓) ผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง
- ๔) ผู้อำนวยการสำนักการสอบสวนและนิติการ
- ๕) ผู้อำนวยการส่วนสอบสวนและรักษาความสงบ สำนักการสอบสวนและนิติการ
- ๖) ผู้อำนวยการส่วนอำนวยความสะดวก สำนักการสอบสวนและนิติการ
- ๗) หัวหน้ากลุ่มงานนิติการ สำนักการสอบสวนและนิติการ
- ๘) หัวหน้ากลุ่มทุกกลุ่มในสำนักการสอบสวนและนิติการ
- ๙) ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการกองอาสารักษาดินแดน
- ๑๐) ผู้อำนวยการส่วนยุทธการและการข่าว สำนักอำนวยการกองอาสารักษาดินแดน
- ๑๑) ผู้อำนวยการส่วนกำลังพลและส่งกำลังบำรุง สำนักอำนวยการกองอาสารักษาดินแดน

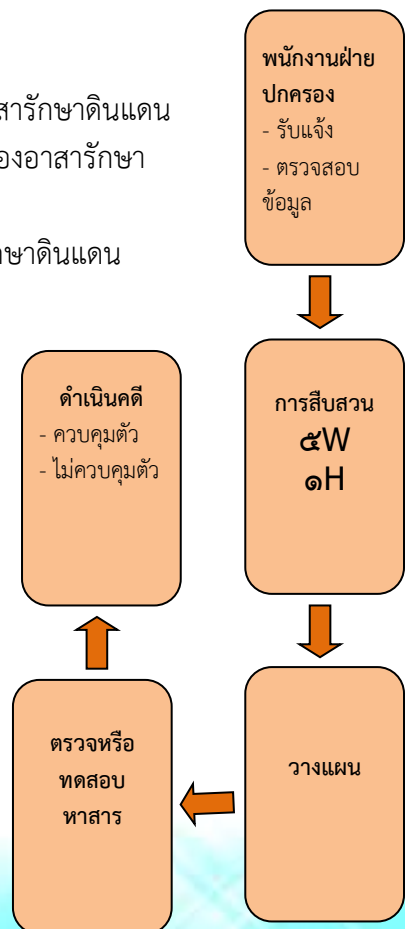
ดินแดน

- ๑๒) ผู้อำนวยการส่วนปฏิบัติการพิเศษ สำนักอำนวยการกองอาสารักษาดินแดน

๓.๒ ส่วนภูมิภาค (กรมการปกครอง)

- ๑) ปลัดจังหวัด
- ๒) หัวหน้ากลุ่มงานปกครองจังหวัด
- ๓) จำจังหวัด (หัวหน้ากลุ่มงานปกครองและอำนวยความสะดวก)
- ๔) ป้องกันจังหวัด (หัวหน้าฝ่ายความมั่นคง)
- ๕) นายอำเภอ
- ๖) ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้ากิ่งอำเภอ
- ๗) ปลัดอำเภอ

ดังนั้น การออกเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัวพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๑๘๕ พ.ศ. ๒๕๕๖ ลงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ ข้อ ๑ (๒) โดยให้เป็นไปตามแบบ ป.๒ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองซึ่งใช้อำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมายสำเร็จตามวัตถุประสงค์ การกำหนดขั้นตอนและวิธีการให้ได้มาซึ่งผู้กระทำความผิดอย่างมีประสิทธิภาพที่ถูกต้อง จึงมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจต่างๆ อย่างเป็นระบบ จึงต้องนำวิธีการตรวจหรือการทดสอบตาม

๒. การสืบสวน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๑๐) “การสืบสวน” หมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด โดยอาจนำหลักการสืบสวนและกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาใช้

๒.๑ หลักการแสวงหาจากแหล่งข่าวหรือข้อมูลพื้นฐาน หรือที่เรียกว่า “๕W ๑H” ดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ ใคร (Who) ใครคือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่แหล่งข้อมูลได้รับมา

๑) สังเกตบุคลิกทางร่างกาย เช่น ร่างกายสุขภาพทรุดโทรม ผอมซูบซีด ริมฝีปากเขียวคล้ำ แห้งแตก ผิวหนังหยาบกร้าน เป็นแผลพุพอง น้ำมูกน้ำตาไหล เหงื่อออกมาก มักใส่แว่นกรองแสงสีเข้ม เพื่อต่อสู้กับแสงสว่างเพราะมานตาขยาย มีร่องรอยการเสพยาโดยการฉีดยา นิ้วมือนิ้วรอยคราบเหลืองสกปรก มีรอยแผลเป็นที่ทองแขนเป็นรอยกรีดด้วยของมีคม (ทำร้ายตนเอง)

๒) สังเกตบุคลิกทางอารมณ์ เช่น ซึมเศร้า หงุดหงิดง่าย ก้าวร้าว ดุดัน หงุดหงิด โมโหง่าย เป็นคนเจ้าอารมณ์ ไม่สนใจต่อสิ่งแวดลอม ชอบแยกตัวเอง หลบซ่อนตัว ทำตัวลึกลับ เอาแต่ใจตนเอง ขาดเหตุผล พุดจาก้าวร้าว ดื้อรั้น ไม่เชื่อฟัง แต่งกายไม่สุภาพเรียบร้อย สกปรก สีหน้าแสดงความผิดหวัง กังวลและซึมเศร้า มีการพกอุปกรณ์เกี่ยวกับยาเสพติด เช่น เข็มฉีดยา กระดาดยัดแก้ว ไม้ขีดไฟ

๓) สังเกตผู้ค้ายาเสพติด เช่น การร่ำรวยผิดปกติ ซึ่งเป็นผู้ที่ไม่มียาชีพหรือทำงานเป็นหลักแหล่ง แต่กลับมีฐานะและความเป็นอยู่ที่ดีในชีวิตประจำวันจนผิดสังเกต

๔) ตรวจสอบประวัติอาชญากรรม จากกองทะเบียนประวัติอาชญากร ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๒.๑.๒ ทำอะไร (What) พฤติการณ์หรือการกระทำอันเข้าไปถึงเกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่เกิดขึ้นจริง เช่น เสพ ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย สมคบ สนับสนุน ช่วยเหลือ หรือการพยายามกระทำความผิดประเภทของยาเสพติดที่พบ ลำดับของเหตุการณ์ ลักษณะความรุนแรงและการปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๓ ที่ไหน (Where) เป็นการกระทำหรือเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นที่ไหน เช่น สถานที่เสพ สถานที่จำหน่าย แหล่งมั่วสุมของกลุ่ม ฯลฯ

๒.๑.๔ เมื่อไร (When) การกระทำหรือเหตุการณ์ดังกล่าวจะเกิดขึ้นเมื่อไร วัน เวลาใด

๒.๑.๕ ทำไม (Why) ทำไมเหตุการณ์นั้นจึงเกิด เช่น สาเหตุต่างๆ ที่ทำให้ต้องใช้ยา การเสพ การจำหน่าย การมั่วสุม ทั้งสาเหตุหลักและสาเหตุทางอ้อม

๒.๑.๖ อย่างไร (How) และเกิดขึ้นได้อย่างไร สิ่งผิดพลาดเกิดขึ้นได้อย่างไร เจตนาของผู้กระทำ ผู้ใช้ ความเสี่ยงที่ทำให้เกิดการติดยา หรือจำหน่าย ทั้งสาเหตุหลักและสาเหตุทางอ้อม

๒.๑.๗ ข้อมูลประกอบอื่นๆ เช่น ภูมิหลัง การเลี้ยงดู ความสัมพันธ์ในครอบครัวหรือความเป็นมา

๒.๒ หลักการแสวงหาข้อเท็จจริงจากกฎหมายที่ให้อำนาจ

ในการแสวงหาข้อเท็จจริงให้ได้มาซึ่งผู้กระทำผิดนอกจากการใช้ประสบการณ์ที่สั่งสมแสวงหาจากแหล่งข่าวหรือข้อมูลพื้นฐานของแต่ละบุคคล ซึ่งอาจมีความแตกต่างและคลาดเคลื่อนจากหลักการที่สำคัญอันอาจทำให้ได้ผลลัพธ์ที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง จึงควรรนำหลักการที่สำคัญของบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาเป็นเครื่องมือที่สำคัญ อาทิ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ ๑๘๔) พ.ศ. ๒๕๔๖ เรื่อง กำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษซึ่งออกตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๖ และพระราชบัญญัติยาเสพติด

ให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๔๙ วรรคสาม ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ มาใช้ในการแสวงหาให้ได้มาซึ่งผู้กระทำความผิด เมื่อนำกฎหมายทั้ง ๒ ฉบับ มาเปรียบเทียบกันระหว่าง บัตร ป.๒ ที่ออกตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ ๑๘๕) พ.ศ. ๒๕๔๖ กับบัตร ป.ป.ส. ที่ออกตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ มาตรา ๑๔ แล้ว พบว่า บัตร ป.๒ นั้นมีอำนาจใกล้เคียงกับบัตร ป.ป.ส. ในเรื่องการสอบสวนจับกุม และมีอำนาจออกหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำเพื่อตรวจสอบหรือประกอบพิจารณาได้ดังตารางเปรียบเทียบบัตร ป.๒ กับบัตร ป.ป.ส. ต่อไปนี้

บัตร ป.๒	บัตร ป.ป.ส.
วัตถุประสงค์ : การตรวจสอบ กำกับดูแลและแก้ไขปัญหากับยาเสพติดให้โทษ	วัตถุประสงค์ : การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
อำนาจหน้าที่ : มาตรา ๔๙	อำนาจหน้าที่ : มาตรา ๑๔
(๑) เข้าไปในสถานที่ทำการของผู้รับอนุญาตนำเข้าหรือส่งออก สถานที่ผลิต สถานที่จำหน่าย สถานที่เก็บยาเสพติดให้โทษ หรือสถานที่ที่ต้องได้รับอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อตรวจสอบการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้	(๑) เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้นเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามีบุคคลที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหลบซ่อนอยู่หรือมีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิดหรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเน้นเข้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ บุคคลนั้นจะหลบหนีไปหรือทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนสภาพไปจากเดิม
(๒) เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้นเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ตามสมควรว่ามีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเน้นเข้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนสภาพไปจากเดิม	(๒) ค้นบุคคล หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามียาเสพติดซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย
(๓) ค้นบุคคลหรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามียาเสพติดให้โทษซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบกฎหมาย	(๕) ค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
(๔) ค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	(๓) จับกุมบุคคลใด ๆ ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
(๕) ยึดหรืออายัดยาเสพติดให้โทษที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้	(๔) ยึดหรืออายัดยาเสพติดที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้
-	(๖) สอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

บัตร ป.๒	บัตร ป.ป.ส.
-	(๗) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งบัญชี เอกสาร หรือวัตถุใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบพิจารณา
อำนาจหน้าที่ : มาตรา ๕๘/๑	อำนาจหน้าที่ : มาตรา ๑๔ ทวิ
<p>ในกรณีจำเป็นและมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ ประเภท ๒ หรือประเภท ๕ อันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะ ให้พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ มีอำนาจตรวจ หรือทดสอบ หรือสั่งให้การตรวจหรือทดสอบว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้นมียาเสพติดให้โทษดังกล่าวอยู่ในร่างกายหรือไม่</p> <p style="text-align: center;">ฯลฯ</p>	<p>ในกรณีจำเป็นและมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดเสพยาเสพติดในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะ ให้กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจหรือทดสอบหรือสั่งให้การตรวจหรือทดสอบว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้นมีสารเสพติดอยู่ในร่างกายหรือไม่</p> <p style="text-align: center;">ฯลฯ</p>

๓. การวางแผน

สำหรับการปฏิบัติงานให้ได้ผลดีนั้นพนักงานฝ่ายปกครองจะต้องมีการวางแผน ซึ่งการจะวางแผนได้ต้องมาจากการมีข้อมูลจากการสืบสวนมาแล้วเป็นอย่างดี เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้วิเคราะห์สภาพบริบทและพฤติกรรมของผู้กระทำผิดที่เป็นเป้าหมาย ประกอบการตัดสินใจดำเนินการในขั้นตอนต่อไป คือ กำหนดขอบเขตของงาน ระบุวัตถุประสงค์ การวิเคราะห์ความเสี่ยง และกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานที่สนับสนุนการกระทำผิด และเสนอแผนปฏิบัติการ หรือทำรายงานการสืบสวนสอบสวนเสนอผู้บังคับบัญชาพิจารณาอนุมัติ และนำไปสู่ขั้นตอนการลงมือปฏิบัติต่อไป

๔. การตรวจหรือทดสอบหาสารเสพติดในร่างกาย

วิธีการได้มาซึ่งผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในแต่ละพื้นที่อาจมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหา ความรุนแรง เศรษฐกิจ สังคมและบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยมีวิธีการที่แตกต่างกันตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยต้องนำอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายบัญญัติมาใช้ ประกอบกับหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการตรวจสอบหรือทดสอบหาสารเสพติดให้โทษอยู่ในร่างกายหรือไม่ ตามที่คณะกรรมการฯ กำหนดดังนี้

๔.๑ แสดงความบริสุทธิ์ใจก่อนการตรวจหรือทดสอบ

- ๑) แสดงเอกสารเพื่อแสดงตนว่าเป็นผู้ได้รับมอบหมายหรือมีอำนาจในการตรวจหรือทดสอบ
- ๒) แจ้งเหตุอันควรเชื่ออันนำมาซึ่งการตรวจหรือทดสอบ
- ๓) แจ้งขั้นตอนการตรวจหรือทดสอบ

๔.๒ ตรวจหรือทดสอบหาสารเสพติดให้โทษ ให้ตรวจหรือทดสอบจากปัสสาวะของผู้รับการตรวจหรือทดสอบ โดยให้ปฏิบัติตามวิธีการตรวจหรือทดสอบของชุดน้ำยาตรวจสอบหรือเครื่องมือแต่ละชนิด

๔.๓ เตรียมการในการตรวจหรือทดสอบหาสารเสพติด ให้ถือปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

๑) จัดบริเวณสำหรับผู้เข้ารับการตรวจหรือทดสอบที่มีขีดจากบุคคลภายนอก เพื่อดำเนินการตรวจหรือทดสอบ หรือเก็บปัสสาวะภายในระยะเวลาเท่าที่จำเป็น

๒) จัดเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยในการตรวจหรือทดสอบ โดยมีการกำกับตรวจสอบอย่างใกล้ชิดของผู้มีอำนาจตรวจหรือทดสอบ

๓) จัดอุปกรณ์เก็บปัสสาวะ โดยใช้ขวดแก้วหรือขวดพลาสติกปากกว้างพร้อมฝาปิดที่สะอาด และแห้ง มีขนาดบรรจุไม่น้อยกว่า ๖๐ มิลลิลิตร มีอุปกรณ์ฝักฝาปิดภาชนะเพื่อป้องกันการสับเปลี่ยนตัวอย่าง

๔.๔ วิธีเก็บปัสสาวะ

๑) จัดให้มีผู้ควบคุมการถ่ายปัสสาวะของผู้รับการตรวจหรือทดสอบทุกครั้ง ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำใด ๆ ที่ทำให้ปัสสาวะนั้นเกิดการเจือจางหรือสับเปลี่ยนตัวอย่าง

๒) ให้ทำบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการเก็บตัวอย่างปัสสาวะและผลการตรวจ

๓) บันทึกหมายเลขประจำขวด ชื่อ ชื่อสกุล และอายุของผู้รับการตรวจหรือทดสอบ วัน เวลา และหน่วยงานที่เก็บตัวอย่าง พร้อมลายมือชื่อของเจ้าของปัสสาวะ และลายมือชื่อของผู้ควบคุมการเก็บตัวอย่าง ปัสสาวะนั้นบนฉลากปิดขวดเก็บปัสสาวะ

๔) ให้ขวดเก็บปัสสาวะแก่ผู้รับการตรวจหรือทดสอบ เพื่อนำไปถ่ายปัสสาวะใส่ขวดดังกล่าว จำนวนประมาณ ๓๐ มิลลิลิตร

๔.๕ ตรวจหรือทดสอบหายาเสพติดให้โทษ ให้ผู้มีอำนาจตรวจหรือทดสอบกระทำต่อหน้าผู้รับการตรวจหรือทดสอบ โดยใช้เครื่องมือหรือชุดน้ำยาตรวจสอบของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

๔.๖ กรณีที่ตรวจหรือทดสอบแล้วพบว่า บุคคลนั้นเป็นผู้เสพยาเสพติดให้โทษ ให้ผู้มีอำนาจตรวจหรือทดสอบจดบันทึกข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อ ภูมิลำเนา หรือสถานที่อยู่ที่สามารถจะเรียกตัวหรือออกหมายเรียกมาเพื่อดำเนินคดีได้ เมื่อมีการตรวจสอบยืนยันผลแล้วพบว่าเป็นผู้มียาเสพติดให้โทษในร่างกาย

๔.๗ ในการตรวจหรือทดสอบหายาเสพติดให้โทษในเบื้องต้นนั้น เมื่ออ่านผลแล้วให้แจ้งผลการตรวจหรือทดสอบแก่ผู้รับการตรวจหรือทดสอบ โดยห้ามเปิดเผยผลการตรวจหรือทดสอบแก่ผู้ที่ไม่มีความเกี่ยวข้อง และให้เก็บรักษาผลการตรวจหรือทดสอบไว้เป็นเอกสารลับ

กรณีปรากฏผลบวก ให้ผู้มีอำนาจตรวจหรือทดสอบ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยที่ตรวจหรือทดสอบปิดขวดเก็บปัสสาวะที่เหลือของผู้รับการตรวจหรือทดสอบนั้นให้สนิท พร้อมทั้งฝักปากขวดด้วยแถบขาว โดยมีลายมือชื่อของผู้ทำการตรวจหรือทดสอบและผู้รับการตรวจหรือทดสอบกำกับไว้ แล้วให้รีบจัดส่งขวดเก็บตัวอย่างปัสสาวะในสภาพที่แช่เย็นไปยังหน่วยงานดังต่อไปนี้เพื่อตรวจยืนยันผล

๑) สถาบันนิติเวชวิทยา สำนักงานแพทย์ใหญ่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๒) กองพิสูจน์หลักฐานหรือกองกำกับการวิทยาการเขต สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

๓) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม

๔) สำนักยาและวัตถุเสพติด หรือศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์

กระทรวงสาธารณสุข

๕) สถาบันธัญญารักษ์ หรือศูนย์บำบัดรักษายาเสพติด กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข

๖) โรงพยาบาลของรัฐ

๗) หน่วยงานอื่นของรัฐ หรือสถาบันอื่นที่คณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษกำหนด

๕. การดำเนินคดีตามกฎหมาย

ภายหลังทราบผลจากการตรวจหรือทดสอบหาสารเสพติดในร่างกาย กรณีปรากฏผลบวกหลังจากได้ดำเนินการตรวจยืนยันผลจากหน่วยงานที่มีหน้าที่ตรวจและทดสอบสารเสพติดแล้ว หน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองที่เป็นเจ้าหน้าที่ชุดจับกุมต้องดำเนินการจัดทำบันทึกจับกุมพร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง และแจ้งสิทธิตามกฎหมาย และควบคุมตัวส่งพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจในพื้นที่ดำเนินคดีต่อไป และโดยปกติแล้วจะมีการประสานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในเขตพื้นที่ต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย เจ้าหน้าที่กระทรวง

สาธารณสุขและกระทรวงยุติธรรมภายในพื้นที่ ทำหน้าที่จำแนกว่าผู้ป่วยควรได้รับการบำบัดแบบใด ภายใต้สังกัดหน่วยงานใดและจำเป็นต้องควบคุมตัวหรือไม่ เพื่อพิจารณาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติ ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ หมวด ๓ มาตรา ๑๙ และกรณีพบผู้กระทำความผิดฐานเสพยาเสพติด เสพและมีไว้ในครอบครอง เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย หรือเสพและจำหน่ายยาเสพติดตามลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณที่กำหนดในกฎกระทรวง ตามมาตรา ๑๙ วรรคหนึ่ง และต้องมีปริมาณดังต่อไปนี้

๑. ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑

๑.๑ เฮโรอีนมีน้ำหนักสุทธิไม่เกิน ๑๐๐ มิลลิกรัม

๑.๒ เมทแอมเฟตามีนมีปริมาณไม่เกิน ๕ หน่วยการใช้ตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ หรือมีน้ำหนักสุทธิไม่เกิน ๕๐๐ มิลลิกรัม

๑.๓ แอมเฟตามีนมีปริมาณไม่เกิน ๕ หน่วยการใช้ตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ หรือมีน้ำหนักสุทธิไม่เกิน ๕๐๐ มิลลิกรัม

๑.๔ เมทิลลีนไดออกซีเมทแอมเฟตามีนมีปริมาณไม่เกิน ๕ หน่วยการใช้ตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ หรือมีน้ำหนักสุทธิไม่เกิน ๑,๒๕๐ มิลลิกรัม

๑.๕ เมทิลลีนไดออกซีแอมเฟตามีนมีปริมาณไม่เกิน ๕ หน่วยการใช้ตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ หรือมีน้ำหนักสุทธิไม่เกิน ๑,๒๕๐ มิลลิกรัม

๑.๖ เอ็น เอทิล เอ็มดีเอ หรือเอ็มดีอี มีปริมาณไม่เกิน ๕ หน่วยการใช้ตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ หรือมีน้ำหนักสุทธิไม่เกิน ๑,๒๕๐ มิลลิกรัม

๒. ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๒

๒.๑ โคคาอีนมีน้ำหนักสุทธิไม่เกิน ๒๐๐ มิลลิกรัม

๒.๒ ผีนมีน้ำหนักสุทธิไม่เกิน ๕,๐๐๐ มิลลิกรัม

๓. ยาเสพติดให้โทษในประเภท ๕ ได้แก่ กัญชามีน้ำหนักสุทธิไม่เกิน ๕,๐๐๐ มิลลิกรัม

โดยวิธีการส่งตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดนั้น ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๑๙ และมาตรา ๒๐ รูปแบบการบำบัดในระบบบำบัดแบ่งเป็น ๒ รูปแบบหลัก คือ

๑. แบบควบคุมตัว ผู้รับการบำบัดจะถูกควบคุมตัวอยู่ในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งกระจายตัวอยู่ทั่วประเทศ รวม ๙๐ แห่ง และเข้าโปรแกรมบำบัดเป็นระยะเวลา ๔-๖ เดือน เป้าหมายของการควบคุมตัวก็เพื่อกันผู้ป่วยออกจากยาเสพติดให้ได้มากที่สุด

๒. ระบบไม่ควบคุมตัว ผู้รับการบำบัดจะต้องเข้าโปรแกรมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามศูนย์ฟื้นฟูเป็นเวลา ๑๒ วัน หลังจากเสร็จโปรแกรมแล้วต้องเข้ารายงานตัวทุกเดือนและรับการสุ่มตรวจปัสสาวะเป็นเวลา ๑ ปี หากหลบหนีหรือพบสารเสพติดระหว่างกระบวนการดังกล่าว ผู้ป่วยจะถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย (กรกฤษ สมจิตรานุกิจ, ๒๕๖๒: ออนไลน์)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้พนักงานฝ่ายปกครองมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจหรือทดสอบหาสารเสพติดในร่างกายเพื่อนำผู้ต้องหามาดำเนินคดี สรุปได้ว่า การดำเนินการดังกล่าวมีกฎหมายให้อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองไว้อย่างชัดเจนในการตรวจหรือทดสอบหรือสั่งให้การตรวจหรือให้การทดสอบเพื่อหาสารเสพติดในร่างกายได้ ประกอบด้วย

๑) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙

๒) พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒

๓) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ ๑๘๓) พ.ศ. ๒๕๔๖ เรื่อง การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่และกำหนดอำนาจหน้าที่เพื่อการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ

๔) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ ๑๘๔) พ.ศ. ๒๕๔๖ เรื่อง กำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ

๕) ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ ๑๘๕) พ.ศ. ๒๕๔๖ เรื่อง การออกเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัวพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ และ

๖) ประกาศคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษ เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการตรวจหรือทดสอบว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดมียาเสพติดให้โทษอยู่ในร่างกายหรือไม่ แต่จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามขั้นตอนที่ประกาศคณะกรรมการวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการตรวจหรือทดสอบ หรือสั่งให้การตรวจหรือทดสอบว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้น มีวัตถุออกฤทธิ์อยู่ในร่างกายหรือไม่ พ.ศ. ๒๕๖๑ อย่างเคร่งครัด

โดยมีเครื่องมือสำคัญในการแสดงอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย คือ บัตรแบบ ป.๒ ซึ่งเป็นบัตรประจำตัวพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจหรือพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ มาตรา ๕๘/๑ แห่งประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ ๑๘๕) พ.ศ. ๒๕๕๖ และบัตรเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ที่ออกตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๑๙ มาตรา ๑๔ ซึ่งให้อำนาจหน้าที่ไว้ในเรื่องการสอบสวน จับกุม และการออกหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำเพื่อตรวจสอบหรือประกอบพิจารณาในคดียาเสพติด

ดังนั้น วิธีการหรือแนวทางให้ได้มาซึ่งผู้กระทำความผิดจากการตรวจหรือทดสอบหาสารเสพติดในร่างกายของพนักงานฝ่ายปกครอง จึงเป็นหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่ง ที่พนักงานฝ่ายปกครองจะต้องเตรียมความพร้อมในเรื่องของความรู้เกี่ยวกับระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับ และวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องของตนเองและผู้ใต้บังคับบัญชาในการออกไปปฏิบัติการกิจในแต่ละครั้ง โดยเฉพาะการแสดงความบริสุทธิ์ใจให้ผู้ที่ถูกขอตรวจหรือ ทดสอบสารเสพติดทราบก่อน ด้วยบัตรประจำตัวของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบอำนาจหน้าที่ เช่น บัตรเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งอาจจะต้องเป็นผู้ได้รับการมอบหมายโดยตรงจากผู้บังคับบัญชาและผ่านการฝึกอบรมแล้วเป็นอย่างดีในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด แต่หากพนักงานฝ่ายปกครองบางคน ไม่มีบัตรดังกล่าวสามารถขอมอบัตรแบบ ป.๒ เพื่อใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ตรวจหรือทดสอบหาสารเสพติด ตามหนังสือสั่งการและประกาศเพื่อให้เกิดความถูกต้องและมีประสิทธิภาพได้ดังนี้

๑. หนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทย (ศอ.ปส.มท.) ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๒๑๑.๑/ว๒๕๒๖ ลงวันที่ ๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

๒. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ ๑๘๔) พ.ศ. ๒๕๔๖ เรื่อง กำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ

๓. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ ๑๘๕) พ.ศ. ๒๕๔๖ เรื่อง การออกเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัวพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อปฏิบัติการตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ

ชื่อบทความ: แนวทางการดำเนินคดีอาญาเสพติดของพนักงานฝ่ายปกครอง: วิธีการได้มาซึ่งผู้กระทำความผิดจากการตรวจหรือทดสอบหาสารเสพติดในร่างกาย

ผู้เขียน: พชรภัทร พิงรำพรรณ ตำแหน่ง เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการ

ที่ปรึกษา: ๑. น.ส.ภูวิชชญา เหลืองธีรกุล ตำแหน่ง อัยการประจำสำนักงานอัยการสูงสุด
สำนักงานอัยการพิเศษ ฝ่ายคดีอาญาเสพติด ๑

๒. ดร. รัฐวิษ จิตสุจริตวงศ์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการส่วนการสอบสวนคดีอาญา สำนักงานการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

เอกสารอ้างอิง

กรกฤช สมจิตรานุกิจ. **ผู้เสพคือผู้ป่วย (จบ): ระบบบังคับบำบัด** เมื่อยังไม่ถึงจึงเป็นได้แค่อาชญากร.

[Online]. ๒๕๖๒. แหล่งที่มา: <https://prachatai.com/journal/๒๐๑๘/๐๗/๗๗๘๕๓> [๒ ธ.ค. ๒๕๖๒]

ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, คณะกรรมการ. **แผนปฏิบัติการป้องกัน ปราบปราม และบำบัดรักษา ยาเสพติด ปี ๒๕๖๒**. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, ๒๕๖๑. (อัดสำเนา).

ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, สำนักงาน. **รวมกฎหมายยาเสพติด พร้อมด้วยกฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง**. กรุงเทพมหานคร: บางกอกบล็อก, ๒๕๕๖.

โพสต์ทูเดย์. **สังคมทั่วไป** [Online]. ๒๕๖๒. แหล่งที่มา: <https://www.posttoday.com/social/general/๖๐๒๓๕๒> [๑๕ พ.ย. ๒๕๖๒]

เอกบุญ วงศ์สวัสดิ์กุล. **อำนาจดุลพินิจและการควบคุมตรวจสอบอำนาจดุลพินิจ** [Online]. ๒๕๖๒. แหล่งที่มา: <http://law.stou.ac.th/dynfiles/Ex.๔๑๗๑๒-๙.pdf> [๒๖ พ.ย. ๒๕๖๒]